

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан педагогічного
факультету

Олефіренко Т. О.

«28» *Серпень* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

«Психологія волі»

освітнього рівня бакалавр
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 053 Психологія
ОПП «Практична психологія»,
«Психологія розвитку особистості»

Шифр за навчальним планом ВВ2.09

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «С/К Психологія волі», затвердженої на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова.

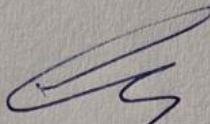
Розробники програми:

Дубініна К.В., канд. психолог. наук. доц.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

“26” серпня 2024 року, протокол №1

Завідувач кафедри

(підпис)

Митник О.Я.

I. Опис дисципліни ВВ2.09

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3		Методи навчання: Методи інтерактивного навчання. Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації.
Спеціальність 053 Психологія	Загальна кількість годин - 90		
Освітній рівень бакалавр	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	10	5	
Вибіркова	Практичні заняття:		
	12	5	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 4-й	Семінарські заняття:		Форми поточного контролю: Модульний контроль №1. Модульний контроль №2.
	5		
Семестр 8-й	Індивідуальна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне:	Самостійна робота:		Форма підсумкового контролю ЗАЛІК
	63	80	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС		
Мова навчання – українська	27/63 ≈0,4	10/80 ≈0,1	

Предмет вивчення навчальної дисципліни: вольова сфера особистості.

Міждисциплінарні зв'язки: спецкурс пов'язаний із «Філософія», «Вступ до фаху», «Загальна психологія з практикумом», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія», «Психодіагностика», «Експериментальна психологія».

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни *Спецкурс «Психологія волі»* є формування знань методології і теорії вивчення вольових процесів, традиційних і новітніх науково-філософських, психологічних і фізіологічних основ формування вольової сфери особистості, закономірностей її розвитку в онтогенезі, особливостей її прояву у різних видах поведінки і діяльності та у засвоєнні студентами новітніх маловідомих психодіагностичних методик визначення волі, знання яких є підґрунтям для більш успішного проходження ними психокорекційної практики та підготовки до практичної діяльності.

Завдання спецкурсу «Психологія волі»:

- Поглибити у студентів знання про волю та закономірності її розвитку в онтогенезі.
- Сформувати уміння студентів діагностувати вольові якості, вольові стани особистості на різних вікових етапах.

Навчити студентів різним методам і технікам з розвитку власної сили волі та формування вольової поведінки особистості у різному віці.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань</p> <p>ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання</p>	<p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	СРС
Модуль 1. Методологія та теорії вивчення вольової активності особистості											
1.	Тема 1. Проблема волі у зарубіжній та вітчизняній психології	3	2		1	10	3	2	1		14
2.	Тема 2. Психологічний аналіз вольової поведінки	3	2		1	10	1	0,5	0,5		11
3.	Тема 3. Характеристика вольових якостей особистості	4	1	2	1	10	1	0,5	0,5		11
	Разом за змістовим модулем 1	10	5	2	3	30	5	3	2		36
Модуль 2. Особливості розвитку вольових процесів в онтогенезі та методи вивчення вольової активності особистості											
4.	Тема 4. Вікові та гендерні особливості розвитку вольової активності	7	2	4	1	14	2	1	1		18
5.	Тема 5. Розвиток сили волі та формування вольових якостей	7	2	4	1	10	1,5	0,5	1		12
6.	Тема 6. Екстенсивні та експериментальні методи вивчення вольової активності	3	1	2		9	1,5	0,5	1		14
	Разом за змістовим модулем 2	17	5	10	2	33	5	2	3		44
Разом:		27	10	12	5	63	10	5	5		80

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	<u>Змістовий модуль 1. Методологія та теорії вивчення вольової активності особистості</u>	40	5
1.1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Проблема волі у зарубіжній та вітчизняній психології</p> <p>Воля як одна з центральних проблем в історії психологічної думки. Підходи до поняття волі: рефлексивний; “вільного вибору”; мотиваційний; регулятивний. Головні протидіючі течії з питань природи волі. Психофізіологічні механізми довільного управління поведінкою і діяльністю. Сучасні підходи до проблеми волі. Основні ознаки феномену волі.</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1-2, 5-10]; • додаткові: [1, 3]. 	13	2
1.2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Психологічний аналіз вольової поведінки</p> <p>Функції волі (регулююча, стимулююча, гальмівна). Вольова регуляція поведінки (умови вольової регуляції поведінки, зовнішній та внутрішній локус контролю, мимовільні, довільні та вольові дії, вольові стани, природа вольового зусилля, характеристики і види вольового зусилля, фази вольових дій). Воля і ризик. Структура вольових дій (проста і складна вольова дія). Вольова регуляція і сила волі. Емоційно-вольова регуляція.</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1-2, 5-10]; • додаткові: [1, 3, 12]. 	13	2
1.3	<p style="text-align: center;">Тема 3. Характеристика вольових якостей особистості</p> <p>Вольові якості особистості. Вольові якості як предмет полеміки у психології. Склад і загальна характеристика вольових якостей. Фактори прояву вольових якостей. Класифікація вольових якостей за В. Калінім, Р. Ассаджиолі, Ф. Гоноболінім, В. Селівановим. Характеристика окремих вольових якостей особистості (цілеспрямованості, наполегливості, рішучості, витримки, самостійності, ініціативності, дисциплінованості, організованості, активності, стриманості, старанності, відповідальності та інш.).</p> <p style="text-align: center;"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні: [1-2, 5-8]; 	14	1

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>додаткові:</i> [1, 3, 5-7, 11, 14]. 		
2.	<p align="center"><u>Змістовий модуль 2. Особливості розвитку вольових процесів в онтогенезі та методи вивчення вольової активності особистості</u></p>	50	5
2.1	<p align="center">Тема 4. Вікові та гендерні особливості розвитку вольової активності</p> <p>Вікові особливості довільного управління. Розвиток довільності у ранньому дитинстві, дошкільному віці. Дослідження І. Беха, А. Давидової, М. Денисової, Є. Ільїна, М. Ланге, О. Лурія. С. Рубінштейна, І. Сікорського, О. Смірної, Н. Фігуріна, М. Щелованова. Погляди грузинських психологів М. Догонадзе і Р. Кварцхави. Погляди Б. Ананьєва, Л. Божович, Н. Гуткіної, В. Котирло, В. Селіванова, О. Смірної, Д. Ельконіна та інших на розвиток волі та довільності у дітей дошкільного віку. Навчальна діяльність як чинник розвитку вольових якостей молодших школярів. Структурні компоненти навчальної діяльності Д. Ельконіна. Три стадії формування навчальної діяльності у молодшому шкільному віці за В. Репкіним. Зв'язок навчання і довільної регуляції у працях З. Абасова, О. Леонт'єва, О. Лурія, Н. Рогави, Л. Славіної, А. Смірнова. Особливості розвитку волі у молодшому шкільному віці. Вікові особливості волі у підлітковому та юнацькому віці. Розвиток вольової поведінки підлітків. Особливості розвитку морального компоненту волі у старшокласників. Студентські роки як сенситивний період розвитку вольової сфери. Взаємозв'язок розвитку вольових якостей студентів із їх успішністю у навчально-професійній діяльності. Психологічні особливості вольової поведінки дорослих (рання, середня і пізня дорослість). Роль статевих особливостей, діяльності, вимог у розвитку сили волі. Гендерні особливості вольової поведінки. Вікова динаміка розвитку окремих вольових якостей (терплячості, сміливості, рішучості та ін.).</p> <p align="center"><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [1-10]; • <i>додаткові:</i> [2-11, 13-15]. 	21	2
2.2	<p align="center">Тема 5. Розвиток сили волі та формування вольових якостей</p> <p>Загальні умови ефективного розвитку вольових якостей за Л. Божович, В. Селівановим, В. Котирло, Є. Ільїним та ін. Розвиток морального компоненту сили волі. Умови та шляхи розвитку вольових якостей. Розвиток цілеспрямованості і наполегливості, дисциплінованості, самостійності, рішучості тощо. Самовиховання сили волі. Засоби, етапи та структура програми самовиховання волі, вольових якостей. Психолого-педагогічні програми розвитку вольових якостей особистості у різному віці. Розвиток і виховання</p>	17	2

	<p>волі у дитини раннього віку. Мистецтво як нетрадиційний метод формування волі дитини дошкільного віку. Програма розвитку довільності поведінки М. Михайленко. Програма розвитку вольових якостей у молодших школярів К. Савченко. Методична розробка бесіди на тему “Воля та її роль у розвитку людини” для учнів 8-9 класів. Психокорекційна робота з розвитку вольових якостей старшокласників.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [1-10]; • <i>додаткові:</i> [3-15]. 		
2.3	<p>Тема 6. Екстенсивні та експериментальні методи вивчення вольової активності особистості</p> <p>Поняття екстенсивні методи вивчення вольової активності. Метод узагальнення незалежних характеристик. Метод взаємних оцінок. Метод самооцінок. Експериментальні методи дослідження вольових якостей. Природний експеримент у вивченні вольових якостей особистості. Лабораторні експерименти. Діагностика розвитку рішучості. Діагностика розвитку сміливості. Експериментальна діагностика розвитку терплячості. Експериментальна діагностика розвитку наполегливості.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [7-8]; • <i>додаткові:</i> [1, 5-7, 11, 14]. 	12	1

4.2. Плани семінарських, практичних занять Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Воля як одна з центральних проблем в історії психологічної думки	2
2.	Вольові процеси в онтогенезі. Загальні умови, шляхи, способи ефективного розвитку вольових якостей особистості. Самовиховання сили волі.	3
	Разом:	5

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Психологічні особливості вольової сфери особистості та екстенсивна і експериментальна діагностика її вольових якостей.	12
	Разом:	12

Зміст завдань до семінарських, практичних занять

Семінарські заняття

Тема 1: Воля як одна з центральних проблем в історії психологічної думки

Зміст

1. Поняття волі у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних вчених-психологів.
2. Воля як вища психічна функція.
3. Сучасні підходи до проблеми волі.
4. Основні ознаки феномену волі.
5. Рефлексивний, мотиваційний, регуляційний підхід та підхід “вільного вибору” до проблеми волі.
6. Функції волі (регулююча, стимулююча, гальмівна).
7. Умови вольової регуляції поведінки.
8. Структура простої і складної вольової дії.
9. Мимовільні, довільні та вольові дії.
10. Вольове зусилля, характеристики і види.
11. Вольові стани.
12. Фази вольових дій.
13. Вольові якості особистості.
14. Склад і загальна характеристика вольових якостей.
15. Класифікація вольових якостей за Р. Ассаджиолі, Ф. Гоноболіним, В. Калінім, В. Селівановим.

Додаткові запитання і завдання для обговорення

1. У чому полягає істотна відмінність між довільною та мимовільною дією?
2. Що таке вольове зусилля та якими чинниками воно викликається?
3. Чим у психологічному відношенні відрізняються поняття “бажання” та “воління”?
4. Чи є будь-яка свідома дія вольовою?
5. Чи завжди у довільній дії є вольове зусилля?
6. Чи є закономірний зв'язок між високою свідомістю особистості та силою її волі?
7. Чи завжди реальна ситуація діяльності вимагає, щоб мали місце всі етапи складної вольової дії?

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1-2, 5-6, 9-11];
- *додаткові*: [1, 3, 5-7, 11-12, 14].

Тема 2: Вольові процеси в онтогенезі. Загальні умови, шляхи, способи ефективного розвитку вольових якостей особистості. Самовиховання сили волі.

Зміст

1. Вольові прояви у ранньому дитинстві.
2. Вікові особливості довільної активності у дошкільному віці.
3. Особливості розвитку волі у молодшому шкільному віці.

4. Вікові особливості волі у підлітковому віці.
5. Вікові особливості волі у старшому шкільному віці (рання юність).
6. Вольова поведінка у студентському віці (пізня юність, рання дорослість).
7. Психологічні особливості вольової поведінки людей у період середньої дорослості.
8. Вольова поведінка людей в період геронтогенезу.
9. Вольові якості як предмет полеміки у психології.
10. Фактори прояву вольових якостей.
11. Загальні умови розвитку вольових якостей.
12. Умови та шляхи розвитку окремих вольових якостей (цілеспрямованості, наполегливості, ініціативності, організованості, сміливості, старанності, незалежності, відповідальності та інші).
13. Програми розвитку вольових якостей у дошкільників, молодших школярів.
14. Програми розвитку вольових якостей у підлітків та старшокласників.
15. Складові програми самовиховання волі.
16. Засоби, форми, методи самовиховання волі, вольових якостей.

Додаткові запитання і завдання для обговорення

1. У житті трапляється так, що, прийнявши рішення, людина починає знову сумніватися в його правильності і не виконує його. Чим пояснити виникнення таких протиріч? Про які особливості волі особистості це свідчить?
2. Іноді дорослі, спілкуючись з дітьми, вживають такі висловлювання: “У тебе, як завжди, в голові самі тільки дурниці”, “Я нічого кращого від тебе і не чекав”. Чи завжди подібні зауваження можуть дати позитивний ефект? На формування яких якостей дитини це впливає?
3. В яких випадках оцінка вчинків людини може стимулювати її волю?
4. Які прийоми роботи над собою можуть сприяти формуванню вольових якостей?
5. Які чинники, на вашу думку, справляють найбільший вплив на розвиток волі людини?
6. Що таке сила волі і чим вона зумовлюється?
7. У чому полягає слабкість волі і якими є її причини?
8. Чи є впертість ознакою сильної волі?

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1-11];
- *додаткові*: [2-15].

Практичні заняття

Тема 1: Психологічні особливості вольової сфери особистості та екстенсивна і експериментальна діагностика її вольових якостей.

Практичні завдання

1. Комплектування методів та методик для дослідження волі у дітей раннього, або дошкільного, молодшого шкільного віку, підлітка, осіб юнацького віку, або волі дорослих людей.

2. Проведення дослідження вольової сфери дошкільників, молодших школярів, підлітків, старшокласників, дорослих за 1-2-ма психодіагностичними методиками.
3. Проведення якісного та кількісного аналізу отриманих результатів (опис, інтерпретація).
4. Складання програми роботи психолога, підбір загальних умов, шляхів та способів ефективного розвитку довільної поведінки, волі, вольових якостей дитини дошкільного віку, учнів початкових класів, підлітків, старшокласників, дорослих.
5. Підготовка консультативної бесіди для батьків, вихователів, вчителів з питань розвитку волі особистості у різному віці, надання рекомендацій.
6. Складання програм консультацій, тренінгів, диспутів, відеолекторіїв тощо для учнів, вчителів, батьків, студентів, викладачів, працівників з питань формування волі підлітка, юнаків і юнок та дорослої особистості.
7. Складання власної програми самовиховання волі.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [5, 8-9];
- *додаткові*: [1, 5-7, 11, 14].

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдань для самостійної роботи студентів	Форми звітності
1	Опрацювання лекційного матеріалу.	Конспект лекцій з дисципліни
2	Підготовка до семінарських, практичних занять.	Доповідь, повідомлення, есе.
3	Створення комплексу психодіагностичних методів дослідження волі дитини раннього віку, дошкільника, молодшого школяра, підлітка, осіб юнацького та дорослого віку (один віковий період за вибором студента).	Тека із психодіагностичним інструментарієм
4	Проведення дослідження вольової сфери дошкільників, молодших школярів, підлітків, старшокласників та дорослих за 1-2-ма психодіагностичними методиками. Письмове оформлення змісту, ходу проведення та результатів дослідження.	Тека із інтерпретацією результатів дослідження
5	Складання програми роботи психолога, підбір загальних умов, шляхів та способів ефективного розвитку довільної поведінки, волі, вольових якостей дитини дошкільного віку, учнів початкових класів, підлітків, старшокласників, дорослих.	Текст програми
6	Підготовка консультативної бесіди для батьків, вихователів, вчителів з питань розвитку волі особистості у різному віці, надання рекомендацій.	Текст бесіди
7	Складання програм консультацій, тренінгів, диспутів,	Текст

	відеолекторіїв тощо для учнів, вчителів, батьків, студентів, викладачів, працівників з питань формування волі підлітка, юнаків і юнок та дорослої особистості.	консультації, тренінгу, диспути, відеолекторія
8	Складання власної програми самовиховання волі.	Текст програми
9	Підготовка до модульного контролю.	Відповіді на тестові запитання модульного контролю
10	Підготовка до заліку.	Залік

У допомогу студентам у їх самостійній роботі викладач проводить індивідуальні консультації з дисципліни.

V. Контроль якості знань студентів

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів відбувається у формі поточного та підсумкового видів контролю.

5.1. Форми і методи поточного контролю

Поточний контроль здійснюється періодично в межах поточних навчальних тем та має навчальний характер. Поточний контроль передбачає:

Усна відповідь (доповідь, повідомлення, есе на практичному, семінарі):

- вільне володіння матеріалом;
- повнота та логіка викладу;
- чіткість і доведеність формулювань;
- обґрунтованість тверджень;
- посилення на науково-літературні джерела;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- наявність узагальнень, висновків.

Письмова відповідь (модульна контрольна робота):

- правильність, чіткість, логічність у викладені відповіді на запитання;
- комплексне бачення питання (проблеми);
- вміння виділити головне;
- обрання правильної відповіді;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- чіткість позначень і акуратність.

Виконання завдань практичних занять:

- пошук інформаційних джерел;
- оформлення результатів згідно вимог за темами практичних занять.

Виконання завдань самостійної роботи (пункт 4.3. даної програми).

Орієнтовні завдання до Модульних контролей (тестові завдання).

1. Який мислитель епохи античності розглядав волю як функцію, яка потрібна для пояснення механізмів поведінки з позиції розуму:

- А) Сократ.
- Б) Арістотель.
- В) Платон.

2. Доповніть речення: У вивченні психологічної природи волі встановлені 3 підходи: мотиваційний, регулятивний та...

- А) Природний. Б) Вільного вибору.
- В) Комплексний. Г) Штучний.

3. Воля проявляється у ...

- А) Вольових діях.
- Б) У виборі мотивів і цілей.
- В) У регуляції внутрішніх станів людини, її діях і різних психічних процесах.
- Г) У вольових якостях.
- Д) Всі варіанти правильні.

4. Яке із визначень волі є правильним?

- А) Воля – це психічний процес свідомої і цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення поставленої мети.
- Б) Воля – це психічний процес, що виникає при переборюванні людиною за допомогою зусиль внутрішніх чи зовнішніх перешкод для досягнення поставленої мети.
- В) Воля – це свідоме регулювання людиною своїх дій і вчинків, які вимагають подолання внутрішніх і зовнішніх труднощів.
- Г) Всі відповіді правильні.

5. Структуру складної вольової дії складають:

- А) Мотив, потяг, бажання, прийняття рішення.
- Б) Потяг, воління, боротьба, дія виконання.
- В) Неусвідомлене бажання, усвідомлене бажання, воління, боротьба мотивів, прийняття рішення, дія виконання.

6. За Є. Ільїним, вольове зусилля – це...

- А) Форма емоційного стресу, що мобілізує внутрішні ресурси людини.
- Б) Відчуття внутрішнього напруження.
- В) Свідоме і навмисне напруження фізичних і інтелектуальних сил людини.

7. Які є функції волі:

- А) Регулююча, гальмівна, моторна.
- Б) Стимулююча, регулююча, прогностична.
- В) Регулююча, гальмівна, стимулююча.

8. Вольові якості – це...

- А) Відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, що засвідчують досягнутий особистістю рівень свідомої регуляції поведінки, її влади на собою.
- Б) Форми емоційного стресу, що мобілізує внутрішні ресурси організму.
- В) Передбачає програму дій, яку людина повинна втілювати протягом тривалого часу.

9. Початкові форми вольових проявів у ранньому дитинстві...

А) Схожі за психологічним механізмом з вольовими проявами дорослих і не відрізняються за життєвим змістом.

Б) Є зрілою формою вольової діяльності.

В) Не мають свідомої спрямованості і не є зрілою формою вольової діяльності.

10. На вашу думку, діти 3 років проявляють витримку і терплячість, якщо це не прогнозує їм певного задоволення?

А) так; Б) ні.

11. У молодших школярів самостійність виникає від:

А) імпульсивності; Б) креативності; В) стабільності.

12. Підлітки найчастіше регулюють свою поведінку на основі:

А) Внутрішньої стимуляції.

Б) Внутрішнього дискомфорту.

В) Впертості.

13. Виберіть правильний варіант:

А) воля дається людині від народження;

Б) воля формується стихійно при житті людини;

В) воля є результатом цілеспрямованого виховання та самовиховання.

14. Чи правильне твердження В. Селіванова: «Самовиховання по своїй психічній природі є вольовим процесом. А будь-яке самовиховання є одночасно і самовихованням волі».

А) так; Б) ні.

15. Напишіть за допомогою яких 2-х груп методів можна дослідити вольову активність особистості.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Питання до заліку

1. Проблема волі і її місце в психологічній науці.
2. Мотиваційний підхід до проблеми волі.
3. Підхід “вільного вибору” до проблеми волі та його характеристика.
4. Регуляційний підхід до проблеми волі.
5. Погляди українських психологів на проблему волі.
6. Поняття волі, його визначення та характеристика.
7. Структура простої і складної вольової дії.
8. Функції волі.
9. Основні ознаки феномену волі, що визначені у психології.
10. Поняття ризику, його визначення та види.
11. Воля як вища психічна функція.
12. Умови вольової регуляції поведінки.
13. Характеристика мимовільних, довільних і вольових дій.
14. Вольове зусилля, його характеристика.
15. Фази вольових дій.
16. Вольова регуляція і сила волі.
17. Вольові стани.
18. Види вольового зусилля, їх характеристики.
19. Програма самовиховання волі.
20. Методи вивчення вольових якостей, їх класифікація.

21. Загальні умови та шляхи розвитку вольових якостей.
22. Розвиток самостійності і рішучості.
23. Виховання дисциплінованості.
24. Формування цілеспрямованості і наполегливості.
25. Розвиток морального компоненту сили волі.
26. Роль гендерних особливостей, діяльності і вимог у розвитку сили волі.
27. Гендерні особливості вольової поведінки.
28. Вольова поведінка дорослих.
29. Особливості розвитку волі у старшому шкільному віці.
30. Особливості розвитку волі у підлітків.
31. Особливості розвитку волі у молодшому шкільному віці.
32. Особливості розвитку волі у дошкільному віці.
33. Особливості розвитку волі у ранньому дитинстві.
34. Розлади складної вольової дії.
35. Класифікація вольових якостей за В. Калінім.
36. Класифікація вольових якостей за Р. Ассаджиолі.
37. Класифікація вольових якостей за Ф. Гоноболінім та В. Селівановим.
38. Загальна характеристика вольових якостей особистості.
39. Екстенсивні методи вивчення вольової активності особистості.
40. Експериментальна діагностика вольових якостей особистості.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

5.3.1. Розподіл балів за поточну успішність

Вид контролю/ Кількість контрольних заходів за семестр	Максимальна кількість балів за один вид контролю	Загальна сума балів
I Модуль		
<i>Контроль на аудиторних заняттях:</i> - семінарських/ 1 заняття - практичних / 1 заняття	До 10 балів До 5 балів	До 15 балів
<i>Модульний контроль:</i> - виконання контрольних тестів	До 20 балів	До 20 балів
II Модуль		
<i>Контроль на аудиторних заняттях:</i> - семінарських/ 1 заняття - практичних / 5 заняття	До 10 балів До 5 балів	До 35 балів
<i>Модульний контроль:</i> - виконання контрольних тестів	До 20 балів	До 20 балів
<i>Контроль самостійної роботи:</i> - виконання видів робіт передбачені у підпункту 4.3 даної робочої програми	До 10 балів	До 10 балів

РАЗОМ:**До 100 балів****Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:**

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	Диференційована оцінка	Оцінка у формі заліку	
90-100 (творчий рівень)	5 (відмінно)	Зараховано	A
80-89 (високий рівень)	4 (добре)		B
70 -79 (достатній рівень)			C
65 – 69 (задовільний рівень)	3 (задовільний)		D
60-64 (задовільний рівень)			E
35-59 (низький рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не зараховано – з можливістю повторного складання заліку	FX
0-34 (незадовільний рівень)	2 (незадовільний з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Не зараховано – обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Всього -90 год., лекції -10 год., семінарські -5год., практичні – 12 год., самост. роб. -63 год.

Тижні	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Модулі	I модуль					II модуль									
Лекції	2		2	1		2				2			1		
Дати															
Теоритичні розділи	Методологія та теорії вивчення вольової активності особистості					Особливості розвитку вольових процесів в онтогенезі та методи вивчення вольової активності особистості									
Теми лекцій	Проблема волі у зарубіжній та вітчизняній психології	Психологічний аналіз вольової поведінки	Характеристика вольових якостей особистості		Вікові та гендерні особливості розвитку вольової активності				Розвиток сили волі та формування вольових якостей			Екстенсивні та експериментальні методи вивчення вольової активності			
Семінарські заняття	2					3									
Теми	Воля як одна з центральних проблем в історії психологічної думки					Вольові процеси в онтогенезі. Загальні умови, шляхи, способи ефективного розвитку вольових якостей особистості. Самовиховання сили волі.									
Практичні заняття	12														
Теми	Психологічні особливості вольової сфери особистості та екстенсивна і експериментальна діагностика її вольових якостей.														
Самостійна робота	Підготовка до семінарського, практичного заняття. Підготовка довідок, есе, презентацій. Виконання інших завдань передбачених у п.4.3. даної програми. Підготовка до модульного контролю №1.					Підготовка до семінарського та практичних занять. Підготовка доповідей, есе, презентацій. Виконання інших завдань передбачених у п.4.3. даної програми. Підготовка до модульного контролю №2. Підготовка до заліку.									
Види контролю	<p><i>Поточний контроль:</i> усні відповіді на семінарських і практичних заняттях; оцінювання виконання завдань самостійної роботи.</p> <p><i>Модульний контроль №1- 2.</i></p>														
	ЗАЛІК														

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Варій М.Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]3-тє вид. Київ: Цент учбової літератури, 2009. Глава 25. С.602-615.
2. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. Київ: Каравела, 2005. С. 119-128.
3. Дубініна К.В. Вольовий компонент у структурі підготовки практичного психолога. *Професійна підготовка практичного психолога: теорія і практика* : [збірник наукових статей]. Випуск 1 / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; авт. кол. : В.І. Бондар, Л.Г. Боброва, К.В. Дубініна та ін.; за заг. ред. В.І. Бондар, Ю.О. Приходько. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. С. 44-52.
4. Дубініна К.В. Розвиток вольової саморегуляції особистості студента як чинник подолання його академічної прокрастинації. *Гуманітарний корпус*: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії]. Випуск 29. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. С.25 -28.
5. Макгонігал, Келлі. Сила волі. Шлях до влади над собою / пер. Олена Опанасенко. К.: Наш Формат, 2017. 264 с.
6. Приходько Ю.О., Савченко К.В. Розвиток вольових якостей молодших школярів із різними рівнями навчальних досягнень. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. №11 (35). С. 121 – 127.
7. Приходько Ю.О., Савченко К.В. Розвиток вольових якостей молодших школярів як чинник їх навчальної успішності. *Навчально-методичний посібник*. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. 60 с.
8. Психологія волі: навч. посіб. / Т. С. Кириленко, К. М. Шамлян ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київ. ун-т, 2018. 159 с.
9. Савченко К.В. Психологія волі. *Психологія. Комплекс типових навчальних програм для підготовки студентів за кредитно-модульною та модульно-рейтинговою системою*. / За ред. академіка В.І. Бондаря. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. С.164 – 175.
10. Шамлян К. М. Дискусійні питання психології волі / К. М. Шамлян // Теоретичні і прикладні проблеми психології. - 2015. - № 2. - С. 348-353. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp 2015 2 49>.

Допоміжна

1. Березовська І. В. Основні тенденції дослідження проблеми волі. *Наука і освіта*. 2005. № 3-4. С. 4-6.
2. Березовська І. В. Типи особистостей за проявом вольових якостей. *Соціальна психологія*. 2006. № 6. С.115-123.
3. Бех І. Д. Від волі до особистості. К.: Україна – Віта, 1995. 202 с.
4. Дубініна К.В. Психологічні особливості розвитку волі у дітей раннього та дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Вип. 1. Серія:

- Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. Київ.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. С. 168 - 173.
5. Дубініна К.В. Вольові якості студентів – практичних психологів як чинник їх навчальної успішності. *Проблеми сучасної психології*: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 16. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. С. 326 – 336.
 6. Дубініна К.В. Вольові якості як психологічна детермінанта навчальної успішності молодшого школяра. *Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект*: [збірник статей]. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К.: 2013. С. 43 – 58.
 7. Дубініна К.В. Наполегливість молодших школярів з різними рівнями навчальних досягнень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. № 42 (66). С.121 – 128.
 8. Дубініна К.В. Вольова поведінка молодшого школяра: шляхи виховання. *Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект*. Випуск 2 [збірник статей]. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К.: 2014. С. 35 – 52.
 9. Дубініна К.В. Шляхи розвитку волі молодших школярів у навчально-виховному процесі. *Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення нової української школи*: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Київ, Україна, 2 грудня 2016 року). Івано-Франківськ: НАІР, 2017. С. 64 – 70.
 10. Литвин Л. Розвиваємо волю дитини. *Дошкільне виховання*. 2000. №8. С. 22 – 23.
 11. Поліщук С.А. Розвиток вольових якостей у дітей молодшого шкільного віку. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №4. С. 12-14.
 12. Психологія людини: як тренувати силу волі? Режим доступу: <https://publish.com.ua/sport/psikhologiya-lyudini-yak-trenuvati-silu-voli.html>
 13. Савченко К.В. Розвиток волі молодших школярів як чинник їх навчальної успішності. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. К.: ГНОЗІС, 2004, Т. VI. Вип. 5. С.310-319.
 14. Савченко К.В. Цілеспрямованість молодших школярів із різними рівнями навчальних досягнень. *Актуальні проблеми психології*. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. / За ред. С.Д. Максименка. К.: Логос, 2007, т. 7, вип. 10. С. 352 - 362.
 15. Шевченко Н. Ф. Розвиток емоційно-вольової саморегуляції студентів в умовах вищого навчального закладу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. №1(3). С. 270 – 280.

III. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹.

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.